

ЗАПОРІЗЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
КАФЕДРА СУСПІЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор з науково-педагогічної та
навчальної роботи ЗДМУ

[Signature]
С.А. Моргунцова

«27» квітня 2022 р.

ОСНОВИ НАУКОВОЇ ТА ПРОФЕСІЙНОЇ ЕТИКИ

РОБОЧА ПРОГРАМА

підготовки:	докторів філософії
галузь знань:	22 «Охорона здоров'я»
спеціальність:	221 «Стоматологія» 222 «Медицина» 226 «Фармація, промислова фармація» 228 «Педіатрія»

2022 рік

ВСТУП

Робоча програма вивчення навчальної дисципліни «Основи наукової та професійної етики» складена відповідно до освітньо-наукової програми третього рівня підготовки доктора філософії у галузі знань 22 «Охорона здоров'я», за спеціальностями 221 «Стоматологія», 222 «Медицина», 226 «Фармація, промислова фармація», 228 «Педіатрія».

Опис навчальної дисципліни

Робоча програма розроблена для аспірантів і здобувачів, які вивчають навчальну дисципліну «Основи наукової та професійної етики», а також тих, хто готується до складання кандидатського іспиту відповідно до вимог та правил, встановлених Міністерством освіти і науки України.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є етичні основи та правове регулювання лікарської діяльності, відносин лікаря та пацієнта, дискусійні етичні проблеми, які виникають в процесі медичної практики та під час виконання біомедичних досліджень.

Міждисциплінарні зв'язки: програма розроблена згідно з принципом трансдисциплінарності. Філософський контекст програми розкрито у поглибленому поєднанні з багатьма суміжними дисциплінами: соціологією, психологією, політологією, медичними знаннями. Програма націлена на стимулювання у аспірантів міждисциплінарного рівня досліджень, що дає змогу оволодівати відкритим дослідницьким простором з вивченням багатьох суміжних дисциплін. Програма націлена на набуття аспірантами навичок трансферу, які дають змогу використовувати отримані знання для дослідження в суміжних з медициною та фармацією галузях, наприклад охорона здоров'я, соціальний сектор і т.п.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни «Основи наукової та професійної етики» є засвоєння етико-гуманістичних основ медицини та фармації, медичної етики і біомедичної етики; розкриття змісту міжнародно визнаного етичного стандарту медичної практики; навчання майбутніх спеціалістів компетентному користуванню етичним стандартом в складних проблемних ситуаціях професійної діяльності.

1.2 Основними завданнями вивчення дисципліни «Основи наукової та професійної етики» є

- засвоєння аспірантами новітніх розробок в галузі біомедичної етики, нормами і принципами міжнародного права, що регулюють медичну діяльність;

- розкриття проблематики взаємин лікаря, медичного персонала, пацієнта та членів його родини;
- формування почуття найвищої соціально-правової, моральної та професійної відповідальності в процесі майбутньої діяльності;
- розуміння морально-етичних принципів вирішення з позицій біоетичного світогляду окремих проблем догляду за хронічно хворими та інвалідами, надання допомоги хворим на СНІД, проблем психіатрії і досліджень психіки людини, наркології й онкології;
- засвоєння сучасної інформації щодо нормативно-правового регулювання професійної діяльності лікаря;
- використання у своїй майбутній практичній діяльності правових, технічних, природоохоронних, профілактичних та освітньо-виховних заходів, спрямованих на забезпечення здорових і безпечних умов існування людини в сучасних умовах.

1.3 Компетентності та результати навчання, формуванню яких сприяє навчальна дисципліна «Основи наукової та професійної етики».

Згідно з вимогами освітньо-наукової програми третього рівня підготовки доктора філософії навчальна дисципліна «Основи наукової та професійної етики» забезпечує набуття аспірантами **компетентностей:**

інтегральної:

здатність застосовувати отримані знання, розв'язувати складні задачі та практичні проблеми у професійній діяльності лікаря із застосуванням теорій, положень, принципів та норм гуманітарних, фундаментальних та клінічних наук в умовах інформаційності й комплексності.

загальних:

- здатність абстрактного, логічного мислення, аналізу і синтезу;
- здатність до підвищення професійної кваліфікації;
- здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми, здатність генерувати ідеї;
- готовність діяти у відповідності до норм моралі та етичних принципів;
- здатність до спілкування у професійному середовищі та з представниками інших професій у національному та міжнародному контексті;
- здатність оцінювати та забезпечувати якість виконаних робіт.

Деталізація компетентностей відповідно до дескрипторів НРК

Матриця компетентностей

№	Компетентність	Знання	Уміння	Комунікація	Автономія та відповідальність
Інтегральна компетентність					
Здатність застосовувати отримані знання, розв'язувати складні задачі та практичні					

проблеми у професійній діяльності лікаря із застосуванням теорій, положень, принципів та норм гуманітарних, фундаментальних та клінічних наук в умовах інформаційності й комплексності.

Загальні компетентності

1	Здатність абстрактного, логічного мислення, аналізу і синтезу.	Знання гносеології, основ логіки та методології	Вміння аналізувати отриману інформацію, формувати власну точку зору	Встановлювати зв'язки за вертикаллю та горизонталлю в залежності від практичної ситуації, ефективно формувати комунікаційну стратегію в професійній діяльності	Нести відповідальність за своєчасну обробку та використання отриманої інформації, за професійний розвиток; здатність до подальшого професійного навчання з високим рівнем автономності
2	Здатність до підвищення професійної кваліфікації	Закономірності когнітивних процесів. Стратегію освіти протягом життя. Методи продуктивного навчання. Теорія ціннісних орієнтацій та мотивації особистості	Оперувати філософськими категоріями та парадигмами. Використовувати методи самонавчання. Оцінювати рівень мотивації. Постійно вдосконалювати свій освітній та загальнокультурний рівень	Визначити ціннісні орієнтації та мотиваційний рівень особистості, Здатність до самонавчання та самореалізації Здатність до ефективної організації власного часу	Формування системного професійного, наукового світогляду та загального культурного кругозору. Розвиток когнітивних можливостей. Здатність до самонавчання та самореалізації
3.	Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми, здатність генерувати ідеї.	Закономірності розвитку філософії науки та медицини. Етапи та закономірності когнітивного процесу. Етапи дослідницького процесу.	Аналізувати дані, отримані з інформаційних джерел	Комунікації з науковим керівником, колегами під час обговорення проблем, пошуку шляхів їх вирішення	Здатність до самостійного та незалежного мислення, формулювання ідей та продукування гіпотез.
4.	Готовність діяти у відповідності до норм моралі та етичних принципів	Знати основні принципи та норми етики	Вміти використовувати і отримані етичні знання на практиці	Використовувати стратегії спілкування та навички міжособистісної взаємодії	Нести відповідальність за вибір та тактику способу комунікації
5.	Здатність до спілкування у професійному	особливості сприйняття різних цільових	вести комунікації з різними	Відстоювання власних наукових	Поширення наукових досягнень та

	середовищі та з представникам и інших професій у національному та міжнародному контексті.	аудиторій; основи риторики та теорії аргументації професійну лексику та термінологію в області логіко-методологічного знання, при вирішенні проблем медичного дослідження.	цільовими аудиторіями; виконувати різні соціальні ролі; володіти культурою мовлення, методами аргументації	поглядів. Володіння вербальними та невербальними навичками спілкування. Взаємодія в колективі для виконання завдань	ідей.
6.	Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконаних робіт	стандарти якості; критерії оцінки якості; форми і методи оцінки результатів професійної діяльності	проводити моніторинг освітнього та наукового процесу; застосовувати ефективні методи оцінки когнітивної сфери; розробляти пропозиції щодо його удосконалення	Взаємодія, співробітництво з колегами та керівництвом, хворими	Покращення результатів власної діяльності і результатів діяльності інших Індивідуальна відповідальність за результати виконання завдань Доброчесність, довіра та відповідальність за власні дії.

Результати навчання

Інтегративні кінцеві програмні результати навчання, формуванню яких сприяє навчальна дисципліна «Основи наукової та професійної етики»:

1. Отримання знань з навчальної дисципліни обсягом 3 кредита (90 годин).
2. Складання заліків відповідно до навчального плану теоретичної підготовки.
3. Подання реферату за обраною темою.

Результати навчання дисципліни «Основи наукової та професійної етики»:

Знання:

- визначення медичної етики і деонтології, їх ролі у сучасній структурі медичних наук та історичні етапи становлення;
- основних етичних законів та позицій в медицині;
- сучасних моделей взаємовідносин між лікарем та пацієнтом;
- основних положень міжнародних на національних нормативних документів, актів та декларацій, що регламентують права пацієнта та лікаря;
- понять про ятрогенії, причини їх виникнення та наслідки;

- визначення та сутності лікарської таємниці, правових документів, що гарантують дотримання лікарської таємниці в Україні;
- визначення поняття «лікарські помилки», різновидів та основних причин лікарських помилок; поняття про лікарські правопорушення, посадові злочини та відповідальність за них;
- морально-правових аспектів забезпечення права людини на життя та смерть;
- деонтологічних засад взаємовідносин у медичних колективах та спілкування із родичами пацієнтів.

Уміння:

- демонструвати володіння морально-деонтологічними принципами медичного фахівця;
- дотримуватися вимог етики, біоетики та деонтології у своїй фаховій діяльності;
- дотримуватись у своїй діяльності основних положень міжнародних правових актів гуманістичного спрямування та регламентуючих правових документів стосовно фахової діяльності;
- оцінювати сучасні підходи до проблем евтаназії;
- використовуючи принципи медичної деонтології, запобігати виникненню ятрогеній і корегувати наслідки ятрогенних впливів;
- демонструвати розуміння нормативно-правового регулювання взаємовідносин лікар-хворий;
- усвідомлювати та керуватися у своїй діяльності громадянськими правами, свободами та обов'язками, підвищувати загально-освітній культурний рівень.

Комунікація:

- представляти для обговорення результати своєї наукової роботи;
- уміти з дотриманням етичних норм формувати комунікаційну стратегію з суб'єктами взаємодії, застосовувати демократичні технології прийняття колективних рішень, враховуючи власні інтереси і потреби інших, використовувати ефективні стратегії спілкування залежно від ситуації;
- брати участь у фахових дискусіях.

Автономія і відповідальність:

- демонструвати етичну поведінку в дотриманні принципів наукового дослідження;
- дотримуватися академічної доброчесності, нести відповідальність за достовірність отриманих наукових результатів;
- виявляти ініціативу та соціальну відповідальність за результати прийняття рішень у різних ситуаціях.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 90 годин (аудиторних – 30, самостійної роботи – 60), 3 кредити ЄКТС.

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 1. ЗАГАЛЬНІ ПИТАННЯ МЕДИЧНОЇ ЕТИКИ: ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ, ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ, ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ

ТЕМА 1. МЕДИЧНА ЕТИКА ЯК НАУКОВА ДИСЦИПЛІНА. НОРМАТИВНО-ПРАВОВА ОСНОВА МЕДИЧНОЇ ЕТИКИ

Семінар 1. Медична етика як наукова дисципліна

Визначення етики як самостійної дисципліни. Етика в системі гуманітарних знань. Визначення моралі. Концепції походження моралі. Основні категорії етики. Медична етика та деонтологія. Історичні етапи становлення медичної етики. Біоетика як сучасний етап розвитку медичної етики.

Семінар 2. Нормативно-правова основа медичної етики

Медичне право. Міжнародні правові документи, що регулюють моральне поле в клінічній медицині та медичних дослідженнях: Нюрнберзький кодекс, Женевська Декларація лікарів Всесвітньої Медичної Асоціації, Міжнародний кодекс медичної етики ВМА, Всесвітня декларація про геном людини та права людини. Законодавство України про охорону здоров'я.

ТЕМА 2. ПРИНЦИПИ МЕДИЧНОЇ ЕТИКИ. ОСНОВНІ ЗАСАДИ ВІДНОСИН МІЖ ЛІКАРЕМ ТА ПАЦІЄНТОМ. ЛІКАР ТА СУЧАСНЕ СУСПІЛЬСТВО. ОСОБЛИВОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ МОДЕЛІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я

Семінар 3. Принципи медичної етики. Основні засади відносин між лікарем та пацієнтом

Традиції та основні принципи медичної етики. Основні засади відносин між лікарем та пацієнтом.

Важливість комунікативних навичок у роботі лікаря. Поняття про спілкування, зміст, мета і засоби спілкування. Стратегії та тактики спілкування. Види запитань для проведення бесіди. Вміння слухати. Активне слухання. Інтерактивна сторона спілкування. Ефективне спілкування. Поняття про «зворотній зв'язок». Комунікативні бар'єри. Поняття про «емпатію». Стадії емпатії. Способи передачі емпатії. Особа в ситуації етичного вибору. Моральні норми і правила. Лікарська таємниця.

Сучасні моделі взаємовідносин «лікар-пацієнт». Фактори впливу на психічний та емоційний стан пацієнта. Принципи професійного спілкування лікаря та пацієнта на різних етапах діагностування та процесу лікування. Деонтологічні норми під час інформування пацієнта щодо діагнозу та прогнозу лікування. Відносини між лікарем і близькими та рідними пацієнта.

Семінар 4. Особистість лікаря. Лікар та сучасне суспільство. Особливості національної моделі охорони здоров'я

Основні якості особистості медика. Мужність і оптимізм в роботі медика. Лікар як громадянин та інтелігент. Напрямки та можливості розвитку майбутнього лікаря в етичному та професійному контекстах. Необхідність цілісного мислення для лікаря в сучасному світі. Вміння бути спостережливим та уважним, як запорука постійного професійного зростання та дотримання основних норм деонтології в медицині. Відношення сучасного суспільства до лікаря.

Соціальна справедливість і соціоетичні зобов'язання. Розподіл ресурсів охорони здоров'я. Соціоетичні зобов'язання. Практика біоетики в різних моделях охорони здоров'я. Основні принципи національної моделі охорони здоров'я.

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 2. ЕТИЧНІ ПРОБЛЕМИ ТА ПРИНЦИПИ МЕДИЧНОЇ ПРАКТИКИ ТА БІОМЕДИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

ТЕМА 3. ЕТИЧНІ ПРОБЛЕМИ МЕДИЦИНИ ПОЧАТКУ Й КІНЦЯ ЖИТТЯ

Семінар 5. Етичні проблеми репродуктивної медицини. Права дитини

Етичні проблеми репродуктивної медицини. Права новонародженого та права ембріона. Пренатальний скрінінг: обґрунтування ризиків. Штучне запліднення та пов'язані з ним етичні проблеми (штучна інсемінація, донорство репродуктивних клітин, сурогатне материнство, маніпулювання ембріонами та зайві ембріони, конфіденційність).

Проблема абортів: відношення різних культур та релігійних конфесій; права жінки та ембріона.

Права дитини та медицина.

Семінар 6. Проблема життя та смерті в філософії та медицині

Право на гідне життя та право померти гідно. Відношення до смерті – історико-філософська ретроспектива. Філософський, моральний та правовий аспекти евтаназії та ятротаназії. Паліативна допомога. Хоспіси: становлення, принципи та філософія лікарського підходу до хворих. Сучасна дискусія у світі щодо моральності переривання життя. Відношення до пацієнтів похилого віку.

ТЕМА 4. СОЦІАЛЬНО-ФІЛОСОФСЬКІ АСПЕКТИ ЕТИЧНИХ ПРОБЛЕМ В МЕДИЦИНІ

Семінар 7. Етичні проблеми трансплантології, переливання крові, ВІЛ-інфекції та соціально-небезпечних інфекцій

Основи біоетичних аспектів трансплантології та переливання крові. Поняття трансплантації: історія і сучасність. Моральні проблеми

трансплантології. Ксенотрансплантація. Етико-правові принципи трансплантації людських органів. Закон України «Про трансплантацію органів та інших анатомічних матеріалів людині». Поняття про донорство та трансфузіологію. Біоетичні проблеми переливання крові. Закон України «Про донорство крові та її компонентів». Юридичні моделі при заборі органів від трупних донорів. Біоетичні проблеми клонування людських органів. Етичні проблеми біобанків органів і тканин.

Основи біоетичних проблем ВІЛ-інфекції та інших соціально небезпечних інфекцій. Морально-етичні проблеми ВІЛ /СНІДУ причина прихованої епідемії в Україні. Допомога хворим на СНІД. Епідемія ВІЛ/СНІДу. Люди, які живуть із ВІЛ/СНІДом, та уразливі до ВІЛ групи. Правозахисна діяльність у сфері ВІЛ/СНІДу. Біоетичні проблеми під час лікування хворих з ВІЛ/СНІДом. Права людей, які живуть із ВІЛ/СНІДом. Правозахисна діяльність у сфері ВІЛ/СНІДу. Стигма і дискримінація, асоційовані з ВІЛ/СНІДом.

Ятрогенії: поняття, класифікація, причини, наслідки, профілактика. Лікарська помилка: визначення, види лікарських помилок. Поняття про лікарські правопорушення і юридична відповідальність за них.

Семінар 8. Біоетичні проблеми біопсихосоціальної медицини, психології та психіатрії

Лікування психічних хворих і права людини. Специфіка етичних проблем у психіатрії. Моделі психічних захворювань. Етика медсестри психіатричного закладу. Психотерапевтична роль медсестри. Загальні етичні принципи в роботі психологів різних рівнів. Специфіка роботи з дітьми. Механізми психічного та фізіологічного стресу. Психологічні наслідки стресу. Профілактика психічного стресу та корекція його наслідків. Сучасні підходи до психічного оздоровлення.

Етичні проблеми медичного застосування психотропних засобів. Боротьба з наркозалежністю, алкоголізмом і тютюнопалінням.

Семінар 9. Основи біоетичної оцінки та контролю генетичних технологій. Етичні проблеми впровадження нанотехнологій у медицину

Біотехнологія, біобезпека і генетична інженерія. Генно-інженерні організми на службі у медицини. Виробництво трансгенних медичних препаратів. Етичні проблеми застосування медичних технологій, які пов'язані із втручанням у геном людини, її фізіологію, фізичну та психологічну цілісність. Етичні проблеми клонування живих організмів. Генна та фетальна терапія, генетична паспортизація, генно-модифіковані продукти – етичні аспекти. Приклади впровадження нанотехнологій у медицину. Етико-деонтологічні аспекти застосування нанотехнологій. Біоетичні принципи впровадження нанотехнологій. Проблеми впровадження нанотехнологій у медицину.

ТЕМА 5. ЕТИКО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ БІОМЕДИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ. ДОКЛІНІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ ТА КЛІНІЧНІ ВИПРОБУВАННЯ ЛІКАРСЬКИХ ЗАСОБІВ В УКРАЇНІ

Семінар 10. Етико-правове регулювання біомедичних досліджень. Доклінічні дослідження та клінічні випробування лікарських засобів в Україні

Основні етичні принципи біомедичних досліджень. Нюрнберзький кодекс, Бельмонтський звіт та Хельсинська декларація ВМА. Етичні принципи досліджень над тваринами. Доктрина трьох "R". Принципи та етапи біомедичних досліджень з людьми. Стандарти якості біомедичних експериментів згідно М. Бунге.

3. Структура навчальної дисципліни

№ з/п	Назви змістовних модулів і тем	Кількість годин							
		денна форма				заочна форма			
		усь ого	л.	п.	с.р.	усь ого	л.	п.	с.р.
	Змістовий модуль 1. Загальні питання медичної етики: історія розвитку, основні принципи, правове регулювання								
1.	Медична етика як наукова дисципліна. Нормативно-правова основа медичної етики	18	2	4	12	18	2	4	12
2.	Принципи медичної етики. Основні засади відносин між лікарем та пацієнтом. Лікар та сучасне суспільство. Особливості національної моделі охорони здоров'я	18	2	4	12	18	2	4	12
	Змістовий модуль 2. Етичні проблеми та принципи медичної практики та біомедичних досліджень								
3.	Етичні проблеми медицини початку й кінця життя	18	2	4	12	18	2	4	12
4.	Соціально-філософські аспекти етичних проблем в медицині	26	2	6	18	26	2	6	18
5.	Етико-правове регулювання біомедичних досліджень. Доклінічні дослідження та клінічні випробування лікарських засобів в Україні	10	2	2	6	10	2	2	6
Всього годин		90	10	20	60	90	10	20	60

4. Тематичний план лекцій

№ з/п	Тема	Кількість Годин
1	Медична етика як наукова дисципліна. Нормативно-правова основа медичної етики	2
2	Принципи медичної етики. Основні засади відносин між лікарем та пацієнтом. Лікар та сучасне суспільство. Особливості національної моделі охорони здоров'я	2
3	Етичні проблеми медицини початку й кінця життя	2
4	Соціально-філософські аспекти етичних проблем в медицині	2
5	Етико-правове регулювання біомедичних досліджень. Доклінічні дослідження та клінічні випробування лікарських засобів в Україні	2
Всього годин		10

5. Теми практичних занять

№ з/п	Тема	Кількість годин
1	Медична етика як наукова дисципліна.	2
2	Нормативно-правова основа медичної етики	2
3	Принципи медичної етики. Основні засади відносин між лікарем та пацієнтом	2
4	Особистість лікаря. Лікар та сучасне суспільство. Особливості національної моделі охорони здоров'я	2
5	Етичні проблеми репродуктивної медицини. Права дитини	2
6	Проблема життя та смерті в філософії та медицині	2
7	Етичні проблеми трансплантології, переливання крові, ВІЛ-інфекції та соціально-небезпечних інфекцій	2
8	Біоетичні проблеми біопсихосоціальної медицини, психології та психіатрії	2
9	Основи біоетичної оцінки та контролю генетичних технологій. Етичні проблеми впровадження нанотехнологій у медицину	2
10	Етико-правове регулювання біомедичних досліджень. Доклінічні дослідження та клінічні випробування лікарських засобів в Україні	2
Всього годин		20

6. Самостійна робота

№ з/п	Тема	Кількість годин
1	Моральна мотивація медичної діяльності. Релігійні та філософські витоки медичної етики	3
2	Форми соціальної регуляції медичної діяльності: етика, етикет, право	3
3	Медичне право. Міжнародні правові документи, що регулюють питання етики в клінічній медицині та медичних дослідженнях.	3
4	Етико-правове регулювання медичної діяльності та біомедичних досліджень в Україні	3
5	Історичні моделі медичної етики згідно Т. Бічампа та Дж. Чілдреса	3
6	Основні сучасні моделі відносин лікаря й пацієнта	3
7	Етичні проблеми конфіденційності в історії медицини і сучасній медицині	3
8	Правила гарного тону і принципи ділових відносин у медицині	3
9	Проблема морального статусу праембріону, ембріону, плоду	3
10	Етичні проблеми штучного запліднення та сурогатного материнства	3
11	Проблема евтаназії та її правове регулювання в різних країнах	3
12	Проблема “добродійної неправди” в медицині. Правдивість та невиліковні хворі	3
13	Моральні проблеми трансплантології та їх правове регулювання	3
14	Медичний працівник та ВІЛ-інфікований: особливості взаємовідносин. Проблеми психологічної адаптації ВІЛ-інфікованого.	3
15	Етика наукових експериментів з психіатричними хворими	3
16	Права людей з психічними розладами	3
17	Проект “Геном людини” та моральні проблеми його реалізації	3
18	Етичні проблеми клонування	3
19	Генезис етики експериментів у медичній практиці	3
20	Основні принципи клінічних досліджень лікарських препаратів	3
Всього годин		60

7. Індивідуальні завдання:

Підготовка реферату з дисципліни «Основи наукової та професійної етики».

8. Завдання для самостійної роботи:

1. Основні етапи розвитку етики, деонтології та біоетики.
2. Морально-етична відповідальність лікаря у сучасному суспільстві. «Етичний кодекс лікаря України» (2009 р.).
3. Свобода і відповідальність у науці – погляди Лауреатів Нобелівської премії в галузі біології, медицини та хімії.
4. Біоетика – шлях до стратегічної відповідальності.
5. Глобалізація та вимоги формування нової відповідальності професійних співтовариств.
6. Життя як цінність в дискурсі філософії та медицини.
7. Етико-філософські проблеми в діяльності сімейного лікаря.
8. Навички міжособистого спілкування у медичному та фармацевтичному колективі.
9. Соціальна робота та її медична спрямованість.
10. Правові та моральні аспекти в медичній діяльності.
11. Релігія й медицина: характеристика морально-етичних взаємовідносин.
12. Філософські, морально-етичні та правові аспекти евтаназії.
13. І. Мечніков: здорова людина в здоровому суспільстві. Історичні етико-правові аспекти клінічних досліджень.
14. Здоровий спосіб життя і моральний смисл життя: проблеми взаємообумовленості.
15. Зміст здоров'я і здорового способу життя.
16. Евтаназія як форма конституювання суб'єкта: проблеми свободи та відповідальності.
17. Етично-правове регулювання медичної та фармацевтичної діяльності та біомедичних досліджень у Конституції України та Законі України «Основи законодавства України про охорону здоров'я».
18. Законодавче регулювання реклами препаратів в Україні.
19. Взаємозв'язок етики, філософії та медицини в стародавній Індії (Аюрведа, Самхитас, Йога).
20. Етика, філософія та медицина Стародавнього Китаю (Трактат «Ней-цзин», «Книга про внутрішню людину»).
21. Взаємозв'язки античної філософії, етики та медицини. Етичні питання медицини у філософії Сократа, Платона та Аристотеля.
22. Моральні принципи історичної моделі біоетики Парацельса.
23. Деонтологічна модель біоетики.
24. Морально-правові аспекти проведення клінічних експериментів та досліджень; офіційні документи, які регламентують проведення випробувань із залученням людини.

25. Основні моделі взаємовідносин між лікарем та пацієнтом – патерналістська та автономна, модель «послабленого патерналізму», їх сутність, переваги та недоліки у сучасному суспільстві.
26. Ятрогенії, основні їх причини та наслідки, морально-деонтологічні аспекти розвитку ятрогенних захворювань.
27. Визначення та сутність лікарської таємниці, історія її становлення – від Древньої Індії до сучасної України.
28. Право пацієнта на конфіденційність інформації про його стан здоров'я та гарантії дотримання лікарської таємниці у міжнародних законодавчих документах.
29. Лікарські помилки, їх різновиди, основні причини та наслідки помилок медичного персоналу.
30. Лікарські правопорушення, посадові злочини та відповідальність за них.
31. Моральна та юридична свобода лікаря: право на ризик.
32. Етичне осмислення проблем генної інженерії, клонування – його генетичні, медичні та етичні наслідки.
33. Моральні питання проведення експериментів ембріонах людини, розумово та фізично відсталих особах, етичні аспекти ставлення до новонароджених із дефектами розвитку.
34. Право людини на життя та смерть, проблема цінності людського життя.
35. Моральні проблеми штучного запліднення, абортів та „сурогатного материнства”.
36. Морально-правові аспекти реаніматології та трансплантології: використання органів від живих та померлих донорів, ксенотрансплантація – за та проти.
37. Проблеми суїциду та евтаназії у лікарській практиці.
38. Вчення про стовбурові клітини, морально-деонтологічна оцінка процедур отримання та уведення в організм ембріональних стоволових клітин людини.
39. Статус мертвого тіла в медицині, ставлення медика до померлої людини, етичні аспекти поводження з видаленими частинами людського тіла.
40. Деонтологічні аспекти взаємовідносин у медичних колективах: проблеми корпоративності, демократичності, субординації.
41. Проблема ВІЛ-інфікованих та хворих на СНІД: питання медичної етики та деонтології.
42. Морально-етичні проблеми в онкології, геронтології, психіатрії та пошук шляхів їх вирішення.
43. Деонтологічні аспекти спілкування із пацієнтами-військовослужбовцями, що проходили службу у «гарячих» точках та зоні АТО.

9. Методи навчання.

Видами навчальних занять з дисципліни «Основи наукової та професійної етики» є лекції, практичні заняття із використанням комп'ютерної техніки, самостійна робота аспірантів, індивідуальні консультації.

10. Методи контролю

Захист індивідуальних завдань, тестова перевірка знань, перевірка конспектів лекцій і завдань самостійної підготовки.

11. Форма підсумкового контролю успішності навчання: залік

При оцінюванні успішності здобувачів застосовується **Інструкція з методики оцінювання успішності студентів**, яку перезатверджено згідно Наказу від 06.08.2020 р. № 298 «Про організацію освітнього процесу у 2020-2021 навчальному році».

Максимальна кількість балів, яку може набрати аспірант становить 200, в тому числі за поточну навчальну діяльність – 120 балів. **ПК** здійснюється по завершенню вивчення всіх тем на останньому контрольному занятті. Форми проведення ПМК мають бути стандартизованими і включати контроль теоретичної та практичної підготовки. Максимальна кількість балів, яку може набрати аспірант при складанні ПМК, становить 80. ПМК вважається зарахованим, якщо аспірант набрав не менше 50 балів.

Для оцінювання **поточної навчальної діяльності** встановлюється єдина шкала, яка визначає фіксовані значення для максимально можливої та мінімально необхідної кількості балів (110 балів, якщо поточні оцінки – «відмінно» та 60 балів, якщо поточні – «задовільно». До 110 максимальних балів можуть додаватись бали за індивідуальну роботу – не більше 10). Бали за поточну успішність прив'язуються до середньої арифметичної оцінки за традиційною чотирибальною системою незалежно від кількості занять в модулі. При цьому враховуються усі види робіт, передбачені методичною розробкою для запланованої теми.

Остаточна конвертація середньої арифметичної кількості балів проводиться перед підсумковим контролем відповідно наступної таблиці:

Середня арифметична оцінка за п'ятибальною шкалою	Бали ECTS	Середня арифметична оцінка за п'ятибальною шкалою	Бали ECTS
4,97-5	110	3,97-4,0	85
4,93-4,96	109	3,93-3,96	84
4,89-4,92	108	3,89-3,92	83
4,85-4,88	107	3,85-3,88	82
4,81-4,84	106	3,81-3,84	81
4,77-4,8	105	3,77-3,80	80
4,73-4,76	104	3,73-3,76	79
4,69-4,72	103	3,69-3,72	78
4,65-4,68	102	3,65-3,68	77
4,61-4,64	101	3,61-3,64	76
4,57-4,6	100	3,57-3,60	75
4,53-4,56	99	3,53-3,56	74
4,49-4,52	98	3,49-3,52	73

4,45-4,48	97	3,45-3,48	72
4,41-4,44	96	3,41-3,44	71
4,37-4,4	95	3,37-3,40	70
4,33-4,36	94	3,33-3,36	69
4,29-4,32	93	3,29-3,32	68
4,25-4,28	92	3,25-3,28	67
4,21-4,24	91	3,21-3,24	66
4,17-4,20	90	3,17-3,20	65
4,13-4,16	89	3,13-3,16	64
4,09-4,12	88	3,09-3,12	63
4,05-4,08	87	3,05-3,08	62
4,01-4,04	86	3,01-3,04	61
		3,0	60

Залік здійснюється після завершення вивчення всіх тем курсу на останньому контрольному занятті. До ПМК допускаються аспіранти, які відвідали усі передбачені навчальною програмою з дисципліни аудиторні заняття, та при вивченні модуля набрали кількість балів, не меншу за мінімальну.

Програма **заліку** включає обов'язкову і варіативну частини.

Обов'язкова частина охоплює наукові та практичні питання курсу «Основи наукової та професійної етики» та складається з виконання завдань різних типів:

- теоретичне завдання передбачає письмову відповідь на питання, що дає можливість оцінити теоретичний рівень професійної підготовки за спеціальністю;

- аналітичне завдання, яке передбачає реалізацію набутих навичок роботи у розв'язанні ситуаційних задач.

Варіативна частина стосується етичних аспектів наукового дослідження і використання його результатів у професійній діяльності лікаря чи фармацевта відповідно до обраного напрямку дисертаційної роботи.

Максимальна кількість балів, яку може набрати аспірант при складанні ПМК, становить 80 балів.

Залік вважається зарахованим, якщо аспірант набрав не менше 50 балів.

13. Методичне забезпечення

Підручники, посібники, методичні рекомендації, конспекти лекцій, бази тестових завдань, завдання для самостійної роботи.

14. Рекомендована література

Основна

1. Алексеєнко А.П., Лісовий В.М. Соціально-філософські та етичні проблеми медицини. – Харків, Колегіум, 2010. – 340 с.

2. Білоконь С. В. Основи біоетики та біобезпеки: навчальний посібник / С. В. Білоконь. – Одеса: Одеський національний університет імені І. І. Мечникова, 2017. – 155с.
3. Запорожан В. М. Біоетика: підручник/ В. М. Запорожан, М. Л. Аряєв. – К.: Здоров'я, 2015. – 288 с.
4. Ковальова О.М., Сафаргаліна-Корнілова Н.А., Герасимчук Н.М. Деонтологія в медицині: підручник. Харків, 2014.– 258 с.
5. Спиця Н.В. Деонтологія в медицині. Навчально-методичний посібник для студентів II курсу медичних та фармацевтичних факультетів. – Запоріжжя: ЗДМУ, 2017. – 60 с.

Допоміжна

1. Антологія біоетики / за ред. Ю. І. Кундієва. – Львів: БаК, 2013. – 592 с.
2. Биоэтика: принципы, правила, проблемы / под ред. Б. Г. Юдина. – М.: Медицина, 2013. – 225 с.
3. Біоетика : підруч. для мед. вищ. навч. закладів / За ред. Е. Згречча, А.Дж. Спаньйоло, М.Л. ді П'єтро, Пер. з італ. В.Й. Шовкуна. – Львів : Медицина і право, 2007. – 672 с.
4. Боднар Г. В. Паліативна медична допомога / Г.В. Боднар, І.С. Вітенко, О.Ю. Попович. – Київ.– 2013. – 110 с.
5. Запорожан В. М. Від біоетики до ноетики / В. М. Запорожан // Вісник НАН України. – 2014. – № 12. – С. 22-30.
6. Запорожан В. М. Ноетика як новий напрямок соціогуманітарної культури і філософії / В. М. Запорожан// Інтегративна антропологія. – 2015. – № 1-2 (5-6). – С. 3-10.
7. Иванов В. И. Этические аспекты исследований генома человека в генотерапии / В. И. Иванов // Итоги науки и техники. Геном человека. – М.: ВИНТИ, 2014. – С. 149-157.
8. Кундієв Ю. Біоетика: витоки, стан, перспективи / Ю. Кундієв, М. Кисельов // Вісник НАН України. – 2013. – № 8. – С. 6-8.
9. Москаленко, В. Ф. Біоетика : філос.-методол. та соц.-мед. пробл. / В.Ф. Москаленко, М.В. Попов. – Вінниця : Нова книга, 2005. – 218 с.
10. Сучасні проблеми біоетики / Від. ред. Кундієв Ю. – К. : Академперіодика, 2009. – 287 с.
11. Франкл В. Доктор и душа / В. Франкл. – СПб.: Ювента, 2007. – 245 с.
12. Этико-правовые аспекты проекта «Геном человека»: междунар. документы и аналит. материалы / отв. ред. Б. Г. Юдин. – М.: Медицина, 2012.– 145 с.
13. Яровинский М. Я. Лекции по курсу «Медицинская этика» (биоэтика): учеб. пособие / М. Я. Яровинский. – М.: Медицина, 2011. – Т. 2. – 256 с.
14. Яровинский М. Я. Лекции по курсу «Медицинская этика» (биоэтика): учебное пособие / М. Я. Яровинский. – М.: Медицина, 2011. – Т. 1. – 208 с.
15. Bioethics. An Anthology / ed. by H. Kuhze, P. Singer.– Oxford: Blackwell Publ. Ltd, 2015.– 600 p.

16. Convention for Protection of Human Rights of the human Being with regard to the application of biology and medicine: Convention of Human Rights and Biomedicine. DIR/JUR 996/14. – Strasburg, November 2011. (Пер. В. Н. Игнатъева).

15. Інформаційні ресурси

1. Верховна Рада України. Законодавство України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon3.rada.gov.ua/laws>.
2. Всеобщая декларация о геноме человека и правах человека [Электронный ресурс]. – Режим доступа: https://www.un.org/ru/documents/decl_conv/decl_human_genome.shtml
3. Всеобщая декларация прав человека [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://www.un.org/ru/universal-declaration-human-rights/>
4. Декларация ООН о клонировании человека [Электронный ресурс]. – Режим доступа: https://www.un.org/ru/documents/decl_conv/decl_cloning.shtml
5. Международная декларация о генетических данных человека [Электронный ресурс]. – Режим доступа: https://www.un.org/ru/documents/decl_conv/decl_human_genome.shtml
6. Сайт «Global Ethics Network» [Электронный ресурс]. – Режим доступу : <http://www.globalethicsnetwork.org/>
7. Сайт «World medical association» (декларації, конвенції) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.wma.net/>